

Резюме

Чурпіта Г. В. Предмет доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку непозовного цивільного судочинства.

Наукова стаття присвячена дослідженню предмета доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку непозовного цивільного судочинства. У результаті аналізу наукової доктрини, цивільного процесуального та сімейного законодавства України виокремлено особливості предмета доказування у таких справах, визначено коло обставин, які не підлягають доказуванню, а також обґрунтовано положення про обумовленість предмета доказування специфікою матеріально-правового регулювання сімейних правовідносин.

Ключові слова: предмет доказування, обставини, які не підлягають доказуванню, непозовне цивільне судочинство, окреме провадження, наказне провадження, сімейні права та інтереси.

Резюме

Чурпіта А. В. Предмет доказывания по делам о защите семейных прав и интересов, рассматриваемых в порядке неискового гражданского судопроизводства.

Научная статья посвящена исследованию предмета доказывания по делам о защите семейных прав и интересов, рассматриваемых в порядке неискового гражданского судопроизводства. В результате анализа научной доктрины, гражданского процессуального и семейного законодательства Украины выделены особенности предмета доказывания по таким делам, определен круг обстоятельств, которые не подлежат доказыванию, а также обосновано положение об обусловленности предмета доказывания спецификой материально-правового регулирования семейных правоотношений.

Ключевые слова: предмет доказывания, обстоятельства, которые не подлежат доказыванию, неисковое гражданское судопроизводство, особое производство, приказное производство, семейные права и интересы.

Summary

Churpita G. Fact in proof in cases of protection of family rights and interests considered in the order of non-lawsuit civil proceedings.

The scientific article is devoted to the research the fact in proof in cases of protection of family rights and interests considered in the order of non-lawsuit civil proceedings. As a result of the analysis of scientific doctrine, civil procedural and family legislation of Ukraine the features of the fact in proof in such cases have been defined, the circle of circumstances which are not to be proved is distinguished and also the provision of conditionality of the fact in proof with specific of substantive regulation of family relations is grounded.

Key words: subject of proof, circumstances not to be proved, non-lawsuit proceedings, special proceedings, writ proceedings, family rights and interests.

УДК 347.122/347.15/347.19

О. В. ШИНКАРУК

Олександра Василівна Шинкарук, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПРАВОВА ОХОРОНА НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Актуальним завданням вітчизняної правової науки є проведення глибокого та всебічного розгляду і опрацювання численних теоретико-прикладних правових проблем, однією з яких є вдосконалення правової охорони немайнових прав юридичних осіб, зокрема, їх ділової репутації. Необхідність правової охорони прав ділової репутації юридичних осіб особливо актуалізується у зв'язку із стрімким розвитком мас-медіа та технологій поширення інформації, зокрема, й в мережі Інтернет. Актуальність дослідження також зумовлена триваючими європейськими та світовими процесами уніфікації й гармонізації цивільного законодавства, що безумовно торкається й цивільно-правової охорони ділової репутації.

Сьогодні містить численні приклади посягання на ділову репутацію юридичних осіб, результатом яких в переважній більшості випадків є спричинення їм шкоди. З огляду на це намітилася тенденція до розширення сфери деліктних зобов'язань, пов'язаних з діловою репутацією юридичної особи. У судовій практиці справи про захист ділової репутації юридичних осіб вже не є поодинокими, і щороку їх кількість лише збільшується. Однак невизначеність законодавчих норм щодо охорони ділової репутації юридичної особи призводить до появи неоднозначної судової практики у таких справах.

Науково-теоретичну основу дослідження складають, насамперед, праці вітчизняних цивілістів, сфера наукових інтересів яких пов'язана із інститутом особистих немайнових прав і проблемами охорони (захисту) ділової репутації, зокрема: О. М. Жидкової, О. В. Синегубова, А. О. Церковної, І. В. Саприкіної, Д. Д. Лупеника, С. І. Шимон, В. П. Паліюка, О. В. Кохановської, Р. О. Стефанчука, С. І. Чорнооченко, Л. В. Красицької та ін., а також представників науки господарського права: О. М. Вінник, В. С. Куліщенко, О. П. Подцерковного, В. С. Щербини та ін.

Також питання окремих проблем юридичних осіб, особистих немайнових прав, охорони ділової репутації, висвітлені в роботах російських дореволюційних, радянських, а також сучасних вітчизняних та іноземних дослідників, зокрема: М. С. Александрова, А. Л. Анісімова, О. І. Антонюк, В. І. Бобрика, О. Є. Богданової, В. В. Бутнева, В. А. Васильєвої, А. О. Власова, М. К. Гальянтича, В. П. Грибанова, О. М. Ерделевського, Д. А. Керимова, С. Ф. Кечекьяна, Г. О. Коваленко, І. Ф. Коваль, Л. О. Красавчикової, Н. С. Кузнецової, І. М. Кучеренко, В. В. Луця, М. С. Малєйна, М. М. Малєїної, М. І. Матузова, Л. С. Нецької, З. В. Ромовської, Г. О. Свердлика, А. П. Сергєєва, О. Ф. Скакун, С. О. Сліпченка, Г. М. Стоякіна, Е. Л. Страунінга, Г. П. Тимченка, Ю. К. Толстого, Л. С. Явича, Р. О. Халфіної, Я. М. Шевченко, Р. Б. Шишки та ін. Найбільший внесок у розробку зазначеної проблематики здійснили дослідники науки цивільного права.

Ціла низка важливих питань правової охорони ділової репутації юридичних осіб потребує подальшого дослідження, зокрема, поняття правової охорони ділової репутації юридичної особи та визначення її цивільно-правових форм, розкриття умов пред'явлення позову, обґрунтування доцільності/недоцільності існування подвійної підвідомчості (юрисдикції) справ про захист ділової репутації тощо.

Метою наукової статті є розробка нових теоретичних положень та дослідження проблем правової охорони немайнових прав юридичних осіб.

Стосовно власне поняття «юридична особа» відзначимо, що статус юридичної особи надається організаціям, які у встановленому законом порядку створені і зареєстровані, і внаслідок цього наділені правоздатністю і дієздатністю. Загальна (універсальна) правоздатність надає можливість юридичній особі мати будь-які цивільні права й обов'язки. Таку правоздатність мають і всі юридичні особи приватного права незалежно від їх організаційно-правової форми, тобто вони наділяються можливістю мати такі ж цивільні права й обов'язки, які має й фізична особа, крім тих, що за своєю природою можуть належати лише людині.

Діловою репутацією володіють будь-які юридичні особи, незалежно від порядку їх створення: як юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права, і незалежно від організаційно-правової форми: товариства, установи та інші. Такими можуть бути навіть релігійні організації, що володіють спеціальною правоздатністю: майновими та немайновими правами (право на найменування, право на здійснення культової та позакультової та підприємницької діяльності)¹.

Юридична категорія «ділова репутація» є відносно новим явищем у сучасних реаліях життя суспільства. Змісту права на ділову репутацію властивий постійний розвиток, який безпосередньо відбиває рух і зміну його соціального життя. За характером багатьох наукових робіт можна простежити мінливість правового становища ділової репутації залежно від того чи іншого історичного забарвлення².

У науковій літературі існує чимало визначень юридичної категорії «ділова репутація», які є різні за своїм змістом. Зокрема, в Юридичній Енциклопедії за редакцією Ю. С. Шемшученка зафіксовано, що «ділова репутація – оцінка діяльності юридичної або фізичної особи – суб'єктів підприємницької діяльності, що ґрунтується на висновках щодо ділових якостей і морального обличчя цих суб'єктів, дотримання ними вимог законодавства (законотворчості) і належного виконання договірних та інших зобов'язань перед діловими партнерами та споживачами»³.

Відповідно до ст. 299 ЦК України кожен має право на недоторканність ділової репутації, а ст. 94 ЦК України закріплює право на недоторканність ділової репутації юридичної особи. У ст. 81 ЦК України закріплюються типи юридичних осіб, і вони, залежно від порядку їх створення, поділяються на юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права⁴. Виходячи зі змісту цієї норми, законодавець закріплює право на недоторканність ділової репутації за будь-якою юридичною особою. І це питання є важливим з огляду на можливість судового захисту права на ділову репутацію юридичними особами публічного права, про що йтиметься нижче.

У сучасному цивільному праві довкола поняття «ділова репутація» ведуться активні дискусії. Зокрема, одні науковці пропонують залишити поняття ділової репутації в тому вигляді, в якому воно є зараз, інші пропонують внести зміни до чинного цивільного законодавства, замінивши термін «ділова репутація» терміном «репутація». Так, вітчизняний цивіліст Р. О. Стефанчук з метою розмежування понять «репутація» і «ділова репутація» пропонує взагалі замінити словосполучення «ділова репутація» на «репутацію»⁵, В. С. Кулішенко зазначає, що «діловою репутацією можуть володіти тільки особи, по-перше, що здійснюють соціально-значиму діяльність, по-друге, у сфері підприємництва»⁶.

Існує думка й про те, що поняття «ділова репутація» доцільно розглядати не стосовно ділового обігу, а щодо сфери господарської діяльності як більш чітко визначеного поняття в чинному законодавстві, оскільки згідно з ч. 1 ст. 42 ГК України підприємницька діяльність – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку, а некомерційне господарювання – це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку (ч. 1 ст. 52 ГК України)⁷.

Останньою новелою цивільного і господарського права України є те, що юридичні особи приватного права може створюватися не тільки на підставі установчих документів, а може створюватися та діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом. Модельний статут – це типовий установчий документ, затверджений Кабінетом Міністрів України, який використовується для створення та провадження діяльності юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм, містить встановлені законом прави-

ла, що регулюють правовий статус, права, обов'язки та відносини, які пов'язані із створенням, управлінням та провадженням господарської діяльності відповідних юридичних осіб⁸.

Стосовно характеристик юридичної особи чи її діяльності, на які має звертатися увага при визначенні ділової репутації юридичної особи, то цей перелік, на нашу думку, не можна визначити остаточно і вичерпно. Це пов'язано з багатогранністю і невичерпністю суспільно-значимих видів діяльності, які можуть здійснювати юридичні особи. І якщо для юридичних осіб публічного права такий перелік видів діяльності є вичерпним, оскільки визначається закріпленими за ними повноваженнями, то для юридичних осіб приватного права свобода діяти у будь-який спосіб, не заборонений законом, спричиняє невичерпність видів діяльності.

Спробуємо акцентувати увагу на основних характеристиках юридичної особи і її діяльності, відомості про які охоплюються поняттям «ділова репутація».

Першою такою характеристикою вважаємо можливість або здатність юридичної особи виконувати взяті на себе зобов'язання або покладені законом обов'язки. Ця характеристика має глобальний характер і фактично пов'язана із дієздатністю юридичної особи. Неможливість виконання юридичною особою приватного права своїх зобов'язань за договором спричиняє формування негативних відомостей про неї і, відповідно, завдає шкоди діловій репутації такої особи. Так само і неможливість постійного чи тимчасового виконання встановлених законом завдань юридичною особою публічного права негативно відображається на її діловій репутації.

Другою характеристикою, що впливає з попередньої, вважаємо якість, повноту і своєчасність виконання юридичною особою своїх зобов'язань або функцій. Якщо юридична особа приватного права якісно, повно і своєчасно виробляє товари, виконує роботи чи надає послуги, а юридична особа публічного права (насамперед органи державної влади і місцевого самоврядування) – в установлені строки надає адміністративні послуги, реагує на запити і звернення громадян тощо, то і рівень ділової репутації таких юридичних осіб зростає.

Третьою важливою характеристикою, яка оцінюється при встановленні ділової репутації, є дотримання юридичною особою і її працівниками вимог законодавства України. Акцентуємо увагу на включення до цієї характеристики і відомостей про вчинення (невчинення) працівниками юридичної особи, насамперед керівниками, правопорушень (зокрема, злочинів). До цієї характеристики не включасмо виконання (невиконання) юридичною особою своїх обов'язків за цивільно-правовими договорами, оскільки це є складовою попередньої характеристики. При оцінці цієї характеристики для юридичної особи приватного права визначальними є, наприклад, своєчасна сплата податків та інших обов'язкових платежів, дотримання ліцензійних вимог здійснення певного виду підприємницької діяльності тощо; для юридичної особи публічного права – дотримання вимог законодавства при виконанні покладених на них обов'язків.

Четвертою ключовою ознакою юридичної особи, яка впливає на її ділову репутацію, є ділові зв'язки такої особи. На наш погляд, така характеристика притаманна переважно юридичним особам приватного права, оскільки лише для них важливими є репутація суб'єктів, з якими вони вступали чи вступають у договірні чи інші відносини. Юридичні особи публічного права здебільшого не повноважні обирати собі суб'єктів, з якими вступають у ділові стосунки.

П'ятою ознакою, яка характеризує ділову репутацію юридичної особи є склад працівників юридичної особи, їх професійні знання, навички та вміння. Ця характеристика притаманна юридичним особам і приватного, і публічного права і визначається впливом характеристик, професійних та інших якостей фізичних осіб – працівників юридичної особи на ділову репутацію юридичної особи. Причому для вибору засобів захисту порушених прав, наприклад при поширенні неправдивої інформації, важливо визначати на пониження ділової репутації якого суб'єкта було спрямовано порушення: юридичної особи чи працівника, який у ній працює.

Насамкінець звернемо увагу на одну з ключових ознак ділової репутації юридичної особи – динамічність оцінки юридичної особи і її діяльності. Ділова репутація має властивість постійно змінюватися як за суб'єктами, так і в просторі, а також, що найголовніше, – у часі. Зважаючи на інформаційний характер ділової репутації юридичної особи, вона може визнаватися позитивною певними суб'єктами, на певній території чи у певний заданий проміжок часу, а може бути негативною для інших суб'єктів, на іншій території, чи в інший період часу. Хоча тут варто зазначити про своєрідну презумпцію позитивної ділової репутації юридичної особи. Адже кожна юридична особа апоріорі вважається такою, що має позитивну ділову репутацію, принаймні сама себе завжди такою визнає. І для формування належної системи правової охорони ділової репутації юридичної особи на цей факт варто звертати особливу увагу.

Перелік характеристик юридичної особи і її діяльності, відомості про які охоплюються поняттям «ділова репутація», не є вичерпними. Однак проаналізовані ключові характеристики дають нам можливість сформулювати визначення поняття «ділова репутація юридичної особи».

Таким чином, підсумовуючи викладене, формулюємо наступне визначення поняття «ділова репутація юридичної особи» – це відомості про юридичну особу, її діяльність (а саме про: можливість, здатність, якість, повноту і своєчасність виконання зобов'язань або обов'язків, дотримання нею та її працівниками вимог законодавства, ділові зв'язки, професійні знання, навички та вміння працівників юридичної особи тощо), які (відомості) динамічно формуються і поширюються суб'єктами, з якими юридична особа вступає у ділові стосунки, іншими суб'єктами, а також засобами масової інформації.

За юридичними особами визнано право на недоторканність ділової репутації. Це благо є недоторканим, тому воно має бути забезпеченим від можливих порушень формами, засобами та способами цивільно-правового захисту, а загалом забезпечуватися цивільно-правовим механізмом його охорони.

Правові ознаки ділової репутації як об'єкта охорони мають яскраво виражений цивільно-правовий характер. На сьогодні доцільно говорити про необхідність створення єдиного нормативно-правового акта, здатного забезпечити однакове регулювання цивільно-правових відносин, пов'язаних із застосуванням категорії «ділова репутація», з метою уникнення неоднозначних тлумачень та правозастосування.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Вітчизняне законодавство не містить визначення поняття ділової репутації, оскільки вважається, що це поняття є морально-етичною категорією. Зокрема, під діловою репутацією юридичної особи, у тому числі підприємницьких товариств, розуміється оцінка їх підприємницької, громадської, професійної чи іншої діяльності, яку здійснює така особа як учасник суспільних відносин.

Проблематика ділової репутації юридичної особи останніми роками набуває усе більшої актуальності. Причому науково-теоретичні дослідження поступово набувають суттєвого практичного спрямування, оскільки питання щодо визначення обсягу ділової репутації юридичної особи з урахуванням динаміки її господарських та інших соціальних зв'язків, встановлення дієвих юридичних гарантій недоторканості ділової репутації юридичної особи тощо безпосередньо впливають на ефективність виконання основних завдань юридичних осіб як приватного права, так і публічного права. Тому виникає необхідність наскрізного аналізу чинного законодавства України, яке прямо чи опосередковано спрямовується на регулювання суспільних відносин щодо охорони ділової репутації юридичної особи.

¹ Піддубна В. Ф. Релігійні організації як суб'єкти цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В. Ф. Піддубна; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2008. – 20 с.

² Хортюк О. В. Генезис категорії «ділова репутація» юридичної особи / О. В. Хортюк // Часопис Київського університету права / Український науково-теоретичний часопис. – К., 2010. – Вип. 3. – С. 182–185.

³ Нагребельний В. П. Ділова репутація // Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл. – 1998. – Т. 2: Д–Й. – 1999. – С. 211.

⁴ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – ст. 299, 94, 81.

⁵ Стефанчук Р. О. Цивільно-правовий захист честі, гідності та репутації: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Р. О. Стефанчук. – НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2000. – 17 с.

⁶ Кулішенко В. С. Захист від неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання у конкуренції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Кулішенко Валерія Сергіївна. – О., 2003. – С. 66.

⁷ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – ст. 42, 52.

⁸ Закон України від 21.04.2011 № 3262-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження принципу державної реєстрації юридичних осіб на підставі модельного статуту» // Офіційний вісник України. – 2011. – № 39. – Ст. 1577.

Резюме

Шинкарук О. В. Правова охорона немайнових прав юридичних осіб.

Розглянуто проблему правової охорони немайнових прав юридичних осіб, зокрема, цивільно-правової охорони ділової репутації юридичної особи, визначено поняття «ділова репутація юридичної особи», опрацьовано теоретико-прикладні правові проблеми, проаналізовано ознаки юридичної особи, пов'язані з діловою репутацією, а саме: можливість або здатність юридичної особи виконувати взяті на себе зобов'язання або покладені законом обов'язки; якість, повноту і своєчасність виконання юридичною особою своїх зобов'язань або функцій; дотримання юридичною особою і її працівниками вимог законодавства України; ділові зв'язки такої особи; склад працівників юридичної особи, їх професійні знання, навички та вміння; динамічність оцінки юридичної особи і її діяльності.

Ключові слова: ділова репутація, правова охорона, немайнові права, юридична особа.

Резюме

Шинкарук А. В. Правовая охрана немущественных прав юридических лиц.

Рассмотрена проблема правовой охраны немущественных прав юридических лиц, в частности, гражданско-правовой охраны деловой репутации юридического лица, определено понятие «деловая репутация юридического лица», описаны теоретико-прикладные правовые проблемы, проанализированы признаки юридического лица, связанные с деловой репутацией, а: возможность или способность юридического лица выполнять взятые на себя обязательства или положенные законом обязанности; качество, полноту и своевременность выполнения юридическим лицом своих обязательств или функций; сдерживание юридическим лицом и его работниками требований законодательства Украины; деловые связи такого лица; состав работников юридического лица, их профессиональные знания, навыки и умения; динамическая оценка юридического лица и ее деятельности.

Ключевые слова: юридическое лицо, деловая репутация, правовая охрана, немущественные права.

Summary

Shynkaruk O. Legal protection of non-property rights of legal entities.

The problem of the legal protection of non-property rights of legal entities, including civil and legal protection of business reputation of legal entity has been examined; the notion of “business reputation of legal entity” has been defined; theoretical and applied legal issues have been studied; the features of legal entity related to business reputation, namely: opportunity or legal entity’s ability to perform its obligations or duties imposed by law; quality, completeness and timeliness of legal entity’s performance of obligations or functions; legal enti-

ty's and its employees' compliance with the legislation of Ukraine; business connections of such person; staff of the legal entity, its employees' professional knowledge, skills and abilities; dynamic assessment of the legal entity and its activities have been analyzed.

Key words: legal entity, business reputation, legal protection, non-property rights.

УДК 346.12:368.347.413

А. С. ГОЛОВАЧОВА

Анастасія Сергіївна Головачова, здобувач Київського національного університету імені Тараса Шевченка, помічник судді Святошинського районного суду м. Києва

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА СТРАХОВИХ АГЕНТІВ

Сучасний страховий ринок характеризується наявністю великої кількості страховиків, загостренням конкуренції між учасниками страхового ринку, появою нових потреб у страхових послугах, зростанням обсягу операцій із надання страхових послуг. Особливо важливу роль у формуванні страхового ринку відіграють страхові посередники. Разом із тим у сучасних умовах в економіці України відбувається лише становлення страхового посередництва, яке, на жаль, гальмується через відсутність досконалої та ефективної нормативно-правової бази.

Одним із найпоширеніших суб'єктів, який має право здійснювати посередництво у страхуванні, є страховий агент. Актуальність обраної теми зумовлена тим, що чинне законодавство України, яке покликане регулювати правове становище страхового агента та особливості провадження ним господарської діяльності, на сьогодні характеризується проблемними питаннями і лакунами, що, в свою чергу, зумовлює досить слабкий державний контроль за діяльністю в даній сфері.

Дослідженням правового регулювання діяльності страхових агентів в сучасний період займаються такі вчені, як Н. Б. Пацурія, В. В. Резнікова, О. М. Залетов, Г. І. Сальнікова, Т. А. Федорова, Т. В. Степанова, Р. Т. Юлдашев та інші. Однак майже всі наявні дослідження носять уривчастий характер і не відрізняються системністю. А тому метою цієї статті є виявлення проблемних аспектів правового становища страхових агентів та з'ясування шляхів їх вирішення, встановлення особливостей провадження страховими агентами своєї господарської діяльності, а також розробка окремих пропозицій щодо внесення змін та/або доповнень до чинного законодавства України.

Основними нормативно-правовими актами, які здійснюють правове регулювання діяльності страхових агентів, є Закон України «Про страхування»¹ та постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками»² (далі – Постанова КМУ № 1523). Також існують й інші законодавчі акти, які стосуються окремих питань правового статусу зазначених суб'єктів.

Стаття 15 Закону України «Про страхування» визначає, що страхові агенти є представниками страховика і діють у його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком*. Також страховий агент може діяти на підставі укладення агентської угоди із страховою компанією.

Господарський кодекс України³ містить окрему главу 31, положення якої регламентують комерційне посередництво (агентська відносина) у сфері господарювання. Зокрема, ст. 295 встановлено, що комерційне посередництво (агентська діяльність) є підприємницькою діяльністю, що полягає в наданні комерційним агентом послуг суб'єктам господарювання при здійсненні ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє.

Відносини, які виникають при здійсненні страховим агентом страхової посередницької діяльності мають регулюватися насамперед спеціальними нормами, які містяться у Законі України «Про страхування» та у Постанові КМУ № 1523, а також загальними нормами Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України.

Страховими агентами можуть бути як юридичні особи, так і фізичні особи – підприємці. Страхові агенти – юридичні особи (далі – страхові агентства), як правило, створюються у формі господарських товариств різних організаційно-правових форм. Державна реєстрація всіх суб'єктів господарювання є обов'язковою умовою їх діяльності. Відносини, які виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб регулюються Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»⁴ (загальна реєстрація).

Спеціальна реєстрація (внесення суб'єктів господарювання до відповідного реєстру суб'єктів господарювання, зареєстрованих як юридичні особи або фізичні особи – підприємці, що надає їм право здійснюва-

© А. С. Головачова, 2015

* Правовий статус страхових агентів – фізичних осіб, які працюють на основі укладення договору доручення із страховою компанією, не є предметом нашого дослідження, оскільки в цьому випадку виникають цивільні відносини, які регулюються не господарським законодавством, а відповідно – цивільним. А отже, нас цікавлять виключно страхові агенти, які є суб'єктами господарювання.